

De decimo

in carnis suis ad pñiam z ad cōfessionem
exhortabat artētī: q̄s ille audire rēnuīt
h̄ dixit Ego ad iudiciū dī citat̄ cōparū
et ad efnā dānatōem iudicat̄ sū sine oī
spe salutis: q̄ sicut nō exercui misericōdiam
z cōpassionē ad paupes xp̄i: sic eadē di/
strictōe sine misericōdia sentētiat̄ sū: z sic in
felicitē aīaz expirauit. z res z corp̄ z aīaz
p̄didit **Uñ Jacobi. 3.** Iudiciū sit ei sine
misericōdia q̄ hic nō facit misericōdiam. **S**e
p̄tīmī sunt q̄ cupiscūt honorē z pulchrī
tudīnē p̄tīmī: honorē p̄t exaltatōem z
supbiam. pulchrītudinē p̄t hoc vt
hominibz placeant: z hoc est pccm Sz
si naturalit̄ quis appeteret pulchrītudi/
nē nō tñ d̄ deū p̄t hoc viuere veller:
sic q̄nq̄s p̄t esse sine pccō. **Q**uāsi sunt
q̄ famuluz vel ancillam p̄tīmī sibi attra/
hunt: cū tñ alias a fuitio recedere nō in/
tendunt quod est phibitū in lege vt h̄z
Exodi. 20. Nō cupiscēs fruum vl' an/
cillam. zc. Itē est d̄ legem nature: quia
hec est lex naturalis. Quod tibi nō vis
fieri. vide ne feceris alteri. Et christ̄ in
euangelio. Que vultis vt faciant vobis
hoīes. zc. Ergo si tu h̄z es famulū vl' fa/
mulā fidelēz non velles q̄ tibi q̄s eū vel
eam abstraheret: sic tu p̄tīmī teneris.
Noni sunt q̄ nimio amore afficiūtur de
superbia: tamen infra deum: z h̄ ē venia/
le. **D**ecimi sunt q̄ appetunt aliena cū
voluntate conditionata: scilicet si possent
h̄z sine offensa deiz in iuria p̄tīmī: z tūc
vel nullū vel tantū est veniale pccm. siue
talem d̄ d̄tōem actualit̄ addant siue ha/
bitualit̄ eā intendāt.

De decimo p̄p.

Non concupiscēs vxorem pro/
p̄tīmī tui **Ubi prohibetur om/
nis concupiscētia carnis. q̄z i
sexto p̄cepto phibuit actū car/
nis: hic at̄ phibet cupiscētia carnis.**
**Ubi sciendū q̄ hoc p̄ceptū faciunt
quattuor genera hoīm. P̄tīmī q̄ de/
liberate concupiscunt z libent̄ ope actu z
perpetrarent si possibile ipsiis foret. z ta/
les contra p̄ceptum dei faciunt z pec/
cant mortalit̄. Verbi gratia. Si quis
vna die centū dom̄ intraret: z in q̄libet
domo cupiscētia malā sibi p̄visum
acquireret: tot peccata mortalia acq̄re/
ret. **Uñ Matth. 5.** Qui viderit mul/
lierē ad concupiscendā eam: itz mecha/
tus est eam in corde suo. sz vt cupiscē/
tia transeat in affectū cordis z in consen/
sum rationis. Et etiā si facultas affie fa/
cere disponat: itz mechatus est eā in cor/
de suo. q̄z fm̄ irayolūtas p̄ facto rep̄u/
tat. **S**cōdi sunt qui vellent z possent h̄z
tūment mundū z scādalum. Sed si sci/
rent se posse latere in hoc actu: nec deuz
nec sanctos nec salutem anime curarent
quin hoc potius p̄petrarēt. Et tales q̄
sic dimittunt: deū grauit̄ offendūt q̄z
voluntas est deliberata ad actum illū.**

B **T**ertij sunt q̄ non cupiscunt
nec actū p̄petrare volunt: sed faciunt vt
concupiscātur: vt multe mulieres. simi/
liter z virgines que ad hoc se lauāt z or/
nant vt amabiliores fiāt. que non soluz
in plateis z choreis: imo etiā in ecclesia
corda viroz vulnērāt: dum eis nunc co/
lore albo: nunc rubeo. nunc familiari col/
loquio: nunc manuū iniectione: nūc vul/
tus compositione: nūc oculoꝝ lasciuā
intuitione laqueum z occasionem ruine
p̄stāt. Et tales qui sic non concupiscunt
nec actū facere volunt sed concupisci vo/
lunt sūt occisores aīaz. **Uñ Bern̄. in
fm̄oe.** Nonne videt̄ tibi grauiorem ab
eo xp̄s sustinere persecutionē. qui sugge/
stione maligna exemplo pernicioso scā/
dali occasiōe ab eo p̄uertit aīas quas re/
redemit. q̄z a iudeo qui s̄ḡguie ei' effu/
dit. **Q**uarti s̄z q̄ non cupiscūt
nec etiā actum facere p̄ponūt: sed tamē
delectātur in morosa delectatione cum
plena ratione z volūate. Et talis moro/
sa delectatio est peccatum mortale. **C**ō/
tra quod hec multi faciunt tā mulieres

et. hoc est peccatum et iniusticia. Quia
 o christiane hoc deus meruit apud te q
 debeas dolere de malo qd fit dño tuo.
 Et ideo cū gaudes de quo dolē debēs
 nō es verus amicus dei. et ideo dñabe
 ris cū consentis et cōgaudes malefaciēti
 bus. ergo si nō iussisti nec cōsuluisti. s. so
 lum consensisti ad mala faciēda que sine
 tuo consensu nō fuissent ppetrata: reus
 eris oim factorū illoz malozū. et dñabe
 ris cū malefaciētibz. **Uñ ad Roma. i.**
Digni sunt morte nō solum q faciūt. s.
etiā qui consentiūt malefaciētibz. **Uñ**
bi gra. tu nō velles aliqū ludere nec cō
sulis. s. solummodo p̄sentis: in hoc re
eris. Sicut pater et mater nō iubēt filiū
vel filiā chorsare. s. p̄sentunt: in hoc rei
erunt. et sic de alijs. Ergo q̄cūqz p̄est
alicui civitati: licet nō iubeat malefacē:
nec p̄sulat: s. p̄sentit malefaciētibz et p̄
mittit fieri mala. siue hoc fiat p̄ter tpa
le lucrū: vel p̄ter fauorem vel timorem
humanū: reus erit oim maloz q̄ sub do
minio suo fiunt. Uñ Sap: vi. Iudici
um durissimum fiet his q̄ p̄sunt. Hoc
aduertere deberēt q̄ iusores fouent in ci
uitatibz vñ in domibz suis eos ludē per
mittunt. et sic de alijs malis q̄ sine p̄sen
su eozū non p̄nt fieri. **E Quartū**
peccatū alienuz est: adulatio. Et in hoc
rei sunt isti q̄ peccata p̄mendāt in hoibz
qui male faciūt. p̄ quo damnabunt. Nā
q̄ ita laudant et adulant malefaciētibz
ita rei sunt quodāmodo vt illi q̄ faciūt
peccā Nā cū aliqs peccat increpari et nō
laudari deberz. Ideo ita p̄ter aduato
res et laudatores peccoz mali p̄fortatur
in malicijs. et p̄ter derisionē honoz ali
qui hoies verecūdanf bñfacē: qd est mi
serabile audire. et ideo tales p̄cipēs sūt
oim maloz istoz. nā puertunt ordinem
recte rōis in hoc q̄ laudāt illud qd rep̄
hēsbile et illicitū est. et vituperāt et sub
stant illud qd salubre et laudabile ē. Et
p̄terea tales aduatores sunt maledic
ti. Ideo habet Esai. v. Ue q̄ dicatis

bonū malū: et malū bonū: ponētes te
 nebras in lucē: amarū in dulce. dulce in
 amarū. Quare putatis q̄ ita tam femi
 ne q̄ viri: tot ita habeant peccata: etiam
 nesciēter qz laudant in his q̄ faciūt. et id
 nō cognoscunt se esse peccōres sicut corā
 deo sunt: et ita decipiunt. **Uñ Esa. ix.**
Et erūt q̄ beatificāt et qui beatificantur
p̄cipitati. Uñ etiā Seneca. Malū ho
minē blandeloquētem agnosceatū laq̄
um esse. habet em̄ suū venenū blāda lo
cutio. Ideo nolite laudare malū et derē
dere bonū. qz hoc est vñū de summis pe
riculis in eccia dei. Uñ Aug. sup ps.
Duo sunt gñā p̄secutorum. s. vituperantē
um: et adulantū. s. plus p̄sequitur lingua
adulatoris q̄ manu p̄sequētis. Uñ etiā
Hiero. sup ps. Nihil est qd ita faci
le corrūpit mētes hoim sicut adulatio.
Plus em̄ nocet lingua adulatoris q̄ gla
dus p̄secutoris. Hoc cognoscei p̄t ex eo
q̄ aduatores ligant hoies in peccatis
Uñ Aug. Adulantū lingue ligāt ho
minem in peccatis. delectāt em̄ ea face
re in quibz non solū nō metuit rēphēsoz
s. etiā laudat opator Item tales adu
latores ponūt et cōsumunt puluillū sub
capite iacentis in peccatis Uñ Ezech.
xij. Ue qui p̄sumūt puluillos etc. Sur
p̄ quo p̄bo dicit Greg. sup ezech. omel
ix. Quis male agentibz adulat puluillū
sub capite iacētis ponit. vt qui corā
ripi ex culpa debuerat: in ea fulcit? lau
dibus quiescat. **Sequitur vidē quō**
malū in malicijs suis laudant et virtuosē
in virtutibus suis irrident. Pro quo scē
endū q̄ vicia p̄ aduatores acq̄sierūt sū
bi virtutū noīa. nā supbia edificioz. ve
stum. anguloz. calceoz. et oim exteriorz
gestozū ab ipsis honestas est nūcupata
vt dicēdo. q̄ bñ decorat te ista tunica vñ
ista vestis: q̄ pulchra es in facie. q̄ bñ
decorat te illō peplū. q̄ pulchre incedis
et sic de alijs. Et in hoc q̄ imitant? luce
rū in supbia extollēdo se sup alios: in
p̄mendāt: qd ē valde nociuū et rēphēsbē

Seneca

De peccatis

le. qz xps dicit in euāgelio. Qui se hūili
at zc Scō avaricia noīaf puidētiave
cū q̄s die noctuqz oīb; virib; laborat p
acq̄sītōnererū t̄paliū. siue iuste. siue iniu
ste vl' q̄cunqz mō potest. siue sit cū dō vl'
ztra deū minime curās. oēm sollicitudi
nē suā adhibēs q̄no possit t̄palia cōgre
gare: z cū tāta auiditate q̄ nūq̄ et; sati
atur. Et in h' cōpaf inferno. Un' aug?
ad q̄ndā comitē. Inferno auar' ē illis.
Infern' eī q̄ntoscūqz deuorauerit: nūq̄
dicit satis ē. Sic z si oēs thesauri zflu
xerit in auariū. z tal' ab adulatorib; nō noīaf
auar': h' puid'. **T**ertio disso
lutio socialis: iocūditas ē noīata. vt cuz
quis pūgit se alijs indifferēter siue i bo
nis siue in mal'. siue i licitis siue illicitis.
Sicut i corizando. saltādo. in ludēdo z
sic d' alijs Et tal' ab adulatorib; nō noīaf
dissolutus: h' social' siue soci'. i. gefellig.
Et tal' q̄ sic se zformat malis i illicitis.
postmodū habebit societate demonū et
oīm dānatoz. z carebit societatez dei et
oīm electoū. **Q**uarto astucia ab ip
sis adulatorib; prudētia noīaf. vt cum
q̄s ē astur'. i. bynderlistig. i. mercātijs:
z i alijs suis negocijs. et lucraf mētiēdo
z decipiēdo z defraudando homines
z trufando p̄rios. Qui nouas adinuē
tōes iuenit vt sic p̄rios decipe possz. ta
les ab adulatorib; hui' mūdi prudētes
noīanf. Un' Lu. 16. Filij hui' secl' pru
dētiores sūt filijs lucās i gūatione sua.
Quinto laxa p̄scia libertas aī noīaf
vt cū q̄s sine timōe dei uiuit: nihil timēs
nec curās deū i cogitatōib;. locutōib;. z
opib;: h' sine oī timore dī peccat. z q̄ de
lectabilia sūt carni p̄petrat. Et tal' letus
ab adulatorib; noīaf De q̄bus dicit dñs
Lu. vi. Ue uobis qui nunc ridetis. zc.
Sexto garulitas affabilitas noīaf
vt cū q̄s est garzulosus. i. claffig. siue vir
siue mulier scurril' p̄ba p̄ferēs: non cu
rādovtrū deū offēdat i hoc. tales nomi
nant solaciosi. i. kurtz wilig. In quo alī
qui multū delinquūt. scilz. p̄citando ho

mines annos ad iracundiā z impatiē
tiam z ad blasphemā: q̄ als ex natura
et ex senio mirabiles z impatiētes sunt.
Et quicq̄d tales sic peccant redūdat in
eos q̄ eos p̄citauerūt **S** **E**ctur
videre q̄no p̄tutes z virtuosi iridentur
et p̄mo cum q̄s est abstinēs z vult parce
uiuere z tm̄ in necarijs contētus ē: tal
lis abstinētia avaricia siue petras noīa
tur. q̄si nō audeat vti de bonis sibi con
cessis. cū tamē talis nō p̄pter p̄citātē di
mittit: h' qz scit redditurū se esse rōem de
oibus creaturis q̄no vsus sit: ideo absti
nens uiuit **S**ecūdo si humilitatē di
ligit exēplo christi q̄ dicit. Discite a me
qz mitis sum z humilis corde. z humili
tatem studet seruare in verbis z factis z
nitit scandalū cauere: timēs illud dictū
christi. Math. xviij. Ue uoi illi p̄ quē
fit scandalū. tūc talis ab adulatorib; hu
ius mūdi hypocrita noīaf. **T**ertio ma
turitas. id ē ernsth abstickheit oder dapp
ferkeit. i. cū mature incedit quis in ver
bis z factis timēs leuitatem mētis ostē
dere: tūc talis maturitas amaritudovo
caf. id est surgesch. **Q**uarto q̄s de
uotōis. i. cū quis nititur expellere extra
neas occupatōes: z deo tranq̄llum z q̄e
tum cor offerre: tūc talis q̄s deuotōis
pigrīcia noīatur **Q**uinto simplicitas
scz cū quis fm̄ p̄phetam in simplicitate
cordis querit deū. z fm̄ dictū xp̄i studet
simplicitatem colūbe ostēdere: tūc talis
simplicitas stulticia noīatur. z talis ab
huius mūdi amatorib; deridet. **U**nde
Johis. xij. Deridetur iusti simplicitas
Sexto timor dei litigiosa p̄scia noīa
tur. i. cum q̄s deū p̄re ocul' habet in ver
bis z in fact; timēs deū offēdere. talis
nō dicitur timorōsus h' erroneus in p̄scitia.
Septimo fugere publicā z malā so
cietatem singularitas noīatur. vt cū q̄s
vult sibi cauere a mala societate: aduer
tēs illud dictū p̄phete. Cū scō scās eris
et cū p̄uerso p̄uertes: tūc talis singula
ritas z despectoz noīaf **O**ctauo si q̄s iu

¶ Virtutes quales nolunt concupiscere nec vel
le concupiscit ab alijs. tamen volunt agere
die festum in reliquijs nocivum et turpium co
gitationum: quod tamen nimis est periculosum:
quod facillime ex hoc peccatum mortale incur
rit: ut probat Jacobus in canonica sua cum de
Concupiscentia id est interior animi dele
ctatio cum conceperit: sub audiendo con
sensum rationis: parit peccatum mortale.
Scendum secundum Gregorium. quod humana tem
peratio perficitur in tribus. scilicet suggestioe.
delectatione et consensu. Si enim sug
gestio inducat passionem que est subtrus
morus cogitantis seu delectantis in re
cogitate: sic est veniale peccatum. Si au
tem suggestio inducat passionem que est
quedam anime formalis deliberatio: tunc
aut non esse sentitur delectatio in tali co
gitatione: et sic vel non est peccatum vel
solum veniale. Aut sentitur delectatio in
cogitando: et hoc dupliciter. aut tunc deli
beratio rationis non consentit in dele
ctationem: et sic est adhuc veniale. aut con
sentit: et sic est peccatum mortale: siue con
sentiat in delectationem interioris actus:
siue consentiat in ipsum opus. Cuius ra
tio est: quia non solum consensus verus
puta cum quis consentit in opus: est pec
catum mortale. sed etiam interpretativus
ut cum quis consentit in solam delectatio
nem interioriorem: non avertit in opus. Et
hoc habet veritatem si delectatio cadat
super obiectum includens in se deformati
tatem ad rectam rationem. Si autem quis
non delectetur in delectatione turpi: puta
si alicui placeat cogitare de specie alicu
ius mulieris pulchre absque ista deformati
tate concurrente: sic consensus in talem dele
ctationem non erit peccatum mortale sed
potius veniale.

¶ **A**mplius tractat de decem preceptis.

Incipit tractatus De novem peccatis alienis

Quem sunt peccata aliena
quorum si peccator aliquis
in morte vno deprehensus
fuerit sic damnatur ac si in
proprio Licet hoc nobis vide
atur mirabile quod homo damnatur pro alie
nis sicut pro proprijs. Ideo omnes sol
licite discite novem esse genera hominum
que breviter dicam qui dantur pro alie
nis peccatis secundum quod sunt nove peccata aliena
Primum est iussio scilicet cum quis iubet al
terum peccare. Verbi gratia. Dominus qui iu
bet famulum. vel pater qui iubet filium. et do
mina que iubet ancilla hec facere que sunt
contra charitatem dei et proximi. sicut rusti
ci qui iubet suos famulos dantur inferre pro
ximis cum pecoribus suis in graminiibus vel
in segetibus: vel domina qui iubet ancillam ad pro
tium alteri ire et ibi gramina alteri recipere:
quod tamen bene cognoscit esse contra voluntatem
illi cui est preceptum. Et si noster pannus
plenus graminiibus ancilla ex iussu domine
cepisset: domina obligat ad restitutionem. Item
mechanici in civitatibus qui iubet suos fa
mulos infideliter laborare sua artificia.
Item panifices qui iubent panem nimis
excessive laniare et extrahere. Item caupo
nes qui iubent famulos mensuram cum vino non
bene implere. Item patres qui iubent
filios et filias chorizare: et sic de alijs. De
quocumque iussisti quod est contra chari
tatem dei et proximi in istis reus es. et da
naberis cum illis qui hoc ex iussu tuo pro
petrauerunt. Unde Sapientia. 18. Simi
li pena servus cum domino afflictus est
imo quandoque iubentes plus peccant quam
facientes. Herodes enim non decollavit
Joannem. tamen ita reus est tanquam
cum propria manu fecisset. Et hoc quare
quia iussit. Similiter pylatus qui non
crucifixit christum propria manu: sed milites sui